

УДК 347.6

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.06.17>

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТЛУМАЧЕННЯ ЗАПОВІТУ СПАДКОЄМЦЯМИ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ

Парасюк В.М.,

*кандидат юридичних наук, доцент,**доцент кафедри теорії права,**конституційного та приватного права**Львівського державного університету внутрішніх справ**<https://orcid.org/0000-0002-8195-7597>*

Парасюк В.М. Цивільно-правове регулювання тлумачення заповіту спадкоємцями: проблемні аспекти визначення змістовних елементів.

У статті здійснено аналіз цивільно-правового регулювання тлумачення заповіту спадкоємцями. Визначено родові поняття «тлумачення заповіту» через єдність тлумачення-з'ясування та тлумачення-роз'яснення дійсного волевиявлення заповідача. Висловлюється позиція, що результати тлумачення заповіту не слід визнавати окремим елементом у структурі поняття «тлумачення заповіту», але доцільно їх включати у тлумачення-роз'яснення. Обґрунтовується позиція про застосування цивільно-правової норми про тлумачення заповіту і до випадків тлумачення заповіту одним спадкоємцем. Запропоновані критерії для класифікації тлумачення заповіту. Встановлено співвідношення між нормами про тлумачення правочину (ст. 213 ЦК України) та тлумачення заповіту (ст. 1256 ЦК України). Констатовано, що як загальна та спеціальна норма співвідносяться саме ст. 213 та ч. 2 ст. 1256 ЦК України. Зроблено висновок, що процедура судового тлумачення правочину може бути застосована лише до процесу судового тлумачення заповіту. Обґрунтовується позиція про доцільність додаткового законодавчого регулювання процедури тлумачення заповіту спадкоємцями. Схвально оцінюється позиція про передбачення у чинному цивільному законодавстві можливості за результатами тлумачення заповіту укладення між спадкоємцями договору про розподіл спадкового майна. Констатується, що тлумачення заповіту спадкоємцями після відкриття спадщини є первинним етапом реалізації права на спадкування. На відміну від тлумачення заповіту спадкоємцями, підставою для тлумачення заповіту судом є наявність спору між сторонами правочину щодо неточностей його змісту. Акцентується увага на особливостях тлумачення заповіту спадкоємцями під час воєнного або

надзвичайного стану. Момент тлумачення заповіту спадкоємцями при таких обставинах може бути перенесено на період відновлення можливості для реєстрації спадкової справи у Спадковому реєстрі. Підтримується позиція про визнання права на тлумачення заповіту лише за спадкоємцями за заповітом. Констатовано, що тлумачення заповіту спадкоємцями та судом підпорядковується спільній меті – встановлення дійсного волевиявлення заповідача щодо розпорядження спадковим майном після його смерті.

Ключові слова: спадкове право, тлумачення заповіту, спадкування, заповідач, спадкоємці, відкриття спадщини, свобода заповіту, суд.

Parasyuk V.M. Civil-legal regulation of will interpretation by heirs: problem aspects of determining content elements.

The article analyzes the civil law regulation of will interpretation by heirs. The generic concept of "testament interpretation" is defined through the unity of interpretation-clarification and interpretation-clarification of the testator's valid expression of will. The position is expressed that the results of the interpretation of the will should not be recognized as a separate element in the structure of the concept of "interpretation of the will", but it is advisable to include them in the interpretation-clarification. The position on the application of the civil law rule on the interpretation of the will is substantiated to the cases of interpretation of the will by one heir. Proposed criteria for the classification of will interpretation. The relationship between the norms on the interpretation of the deed (Article 213 of the Civil Code of Ukraine) and the interpretation of the will (Article 1256 of the Civil Code of Ukraine) has been established. It was established that as a general and a special norm, Art. 213 and Part 2 of Art. 1256 of the Central Committee of Ukraine. It was concluded that the procedure of judicial interpretation of

the deed can be applied only to the process of judicial interpretation of the will. The position on the expediency of additional legislative regulation of the procedure of interpretation of the will by heirs is substantiated.

The position on the provision in the current civil legislation of the possibility of concluding an agreement on the distribution of inherited property between the heirs based on the results of the interpretation of the will is favorably evaluated. It is stated that the interpretation of the will by the heirs after the opening of the inheritance is the primary stage of the realization of the right to inheritance. In contrast to the interpretation of the will by the heirs, the basis for the interpretation of the will by the court is the existence of a dispute between the parties to the deed regarding inaccuracies in its content. Attention is focused on the peculiarities of the interpretation of the will by the heirs during the war or state of emergency. The moment of interpretation of the will by the heirs under such circumstances may be postponed to the period of restoration of the opportunity to register the inheritance case in the Inheritance Register. The position of recognizing the right to interpret the will only for the heirs under the will is supported. It was established that the interpretation of the will by the heirs and the court is subject to a common goal - to establish the valid will of the testator regarding the disposal of the inherited property after his death.

Key words: inheritance law, interpretation of will, inheritance, testator, heirs, opening of inheritance, freedom of will, court.

Постановка проблеми. Гарантоване Конституцією України право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю реалізується людиною, зокрема, шляхом вільного розпорядження своїм майном на випадок смерті та передачі його у спадок. Кореспондуючим правом є право іншої особи набувати чи, навпаки, відмовитися від набуття спадщини. Цивільне законодавство забезпечує регулювання спадкових відносин на засадах юридичної рівності, вільного волевиявлення та майнової самостійності учасників цих відносин. Механізм тлумачення заповіту слід розглядати не лише в контексті забезпечення принципу свободи заповіту, але й як одну із гарантій належної реалізації спадкоємцями здійснення права на спадкування.

Стан дослідження наукової проблеми. У системі спадкового права тлумачення заповіту спадкоємцями та судом має важливе значення при встановленні обсягу прав та обов'язків спадкоємців. Незважаючи на таку актуальність для врегулювання спадкових відносин, все ж

доводиться констатувати незначну розробленість цієї теми у царині цивілістики. Тлумачення заповіту досліджували, зокрема, Ю.О. Заїка, О.Є. Кухарев, О.П. Печений, З.В. Ромовська, І.В. Спасібо-Фатєєва, С.Я. Фурса, Є.І. Фурса, Є.О. Харитонов та ін. Попри незначну кількість, ці наукові доробки є цінними для визначення правових засад реалізації спадкоємцями права на тлумачення заповіту, а також звернення до суду за захистом свого права на спадкування за заповітом. Разом з тим, в силу зростання судової практики по цій категорії справ, а також у зв'язку із наявністю законодавчих новел спадкування, виникає необхідність проведення нових розробок цієї сфери цивільно-правового регулювання.

Метою статті є теоретико-правова розробка змістовних елементів процесу тлумачення заповіту спадкоємцями з урахуванням нових викликів, виявлення проблемних аспектів правового регулювання цієї сфери спадкування та визначення пропозицій щодо удосконалення чинного цивільного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Цивільне законодавство безпосередньо не визначає законодавчої дефініції терміну «тлумачення». Лексичний зміст терміну «тлумачити» розкривається як: «визначати зміст, роз'яснити, з'ясувати суть чого-небудь; давати якість пояснення; висвітлювати певним чином, розуміючи так чи інакше що-небудь; трактувати; перекладати з однієї мови на іншу» [1]. Натомість, правотворча та правозастосовна діяльність немислимі без процесу тлумачення права. О.М. Балинська наводить достатньо репрезентативне визначення поняття «тлумачення права», під яким вчена пропонує розуміти пізнавальну за змістом діяльність різних з огляду на рівень правосвідомості суб'єктів права, що має волевий характер, спрямовану на з'ясування і роз'яснення волі суб'єкта правотворчості або виявлену опосередковано через нього волю громадського суспільства, матеріалізовану у нормах права, та здійснювану шляхом використання спеціально напрацьованих для цього правил і прийомів (способів тлумачення норм права) з метою правильного розуміння та практичної реалізації приписів правових норм [2, с. 18]. Слід відзначити, що у загальній теорії права майже загально визнаним є вираження тлумачення через категорії з'ясування та роз'яснення.

У цивілістиці відсутня єдність щодо змістовних елементів поняття «тлумачення заповіту». Так, на думку Т.М. Лежневої та І.В. Тітової, «тлумачення заповіту – це інтелектуально-волевова діяльність спадкоємців або суду, спрямована на з'ясування (усвідомлення) і роз'яснення волі спадкодавця, вираженої у заповіті,

а також результати цієї діяльності у формі акту тлумачення правочину (у договорі сторін або рішенні суду» [3, с. 48]. Вузьким за обсягом слід вважати визначення поняття «тлумачення заповіту», під яким розуміється з'ясування змісту заповіту як дійсного одностороннього правочину, з тексту якого неможливо встановити справжню волю заповідача [4, с. 278; 5, с. 16]. Для визначення цивільно-правової дефініції «тлумачення заповіту» принципове значення має збереження у ній двох структурних складових цього пізнавального процесу, а саме з'ясування та роз'яснення. Л.А Луць зазначає, що тлумачення-з'ясування – це діяльність щодо встановлення змісту норм права, яка не виходить за межі свідомості інтерпретатора. Під тлумаченням-роз'ясненням розуміється діяльність щодо пояснення та зовнішнього вираження змісту норми права для його доведення до суб'єктів правозастосування та правореалізації [6, с. 293]. Тлумачення-з'ясування є діяльністю спадкоємців та суду, яка спрямована на встановлення змісту волевиявлення заповідача через пізнання тексту правочину. О.Є. Кухарев справедливо зазначає, що пріоритет надається буквальному тлумаченню, при якому правове значення має не те, що вірогідно хотів сказати заповідач, а те, що він фактично вказав у заповіті [5, с. 16]. При цьому інтерпретаційна діяльність спадкоємців не може обмежуватися з'ясуванням змісту правочину виключно «для себе», тобто без виходу за межі самої інтелектуальної діяльності суб'єкта. З'ясувавши зміст заповіту, спадкоємці мають право прийняти спадщину або не прийняти її. Для подальшої реалізації свого права на спадкування спадкоємці мають перейти до етапу тлумачення-роз'яснення, у процесі якого відбувається юридичне закріплення результатів тлумачення-з'ясування. При цьому не має значення кількість спадкоємців, оскільки навіть у випадку наявності одного спадкоємця, який за заповітом отримує спадкове майно, не слід виключати застосування ч. 1 ст. 1256 ЦК України. Результати, отримані у процесі тлумачення-з'ясування закріплюються у процесі тлумачення-роз'яснення у заяві до нотаріуса для здійснення права на спадкування, договорі між спадкоємцями щодо розподілу спадкового майна тощо. Своєрідну паралель тут слід провести із судом, який у процесі тлумачення заповіту насамперед з'ясовує із його тексту волевиявлення заповідача, а далі закріплює результати роз'яснення правочину у відповідному рішенні. З огляду на це, не підтримується позиція про включення до дефініції «тлумачення заповіту» як окремого структурного елементу саме результатів інтерпретаційної діяльності у формі актів тлумачення, оскільки цей процес охоплюється уже обсягом

тлумачення-роз'яснення. Слід погодитися із О.Є Кухаревим, який зазначає про необхідність належної формалізації результатів цього виду тлумачення заповіту у вигляді окремого документа, враховуючи його обов'язковість для інших суб'єктів спадкових правовідносин [7, с. 19]. С.Я. Фурса висловлює пропозицію передбачити у цивільному законодавстві договір про конкретизацію і розподіл прав та обов'язків між усіма спадкоємцями [8].

ЦК України □ це чи не єдине кодифіковане джерело, в якому вказується на правові засади тлумачення. Мається на увазі ст. 213 ЦК України, яка передбачає правила тлумачення зміст правочину та ст. 1256 ЦК України, в якій визначено положення щодо тлумачення заповіту. Науковці стверджують, що норми цих двох статей співвідносяться як загальні та спеціальні відповідно [3, с. 48]. Наведена позиція є неспірною. Якщо розглядати норму сформульовану у ст. 213 ЦК України, то слід виділити такі особливості структурних елементів тлумачення правочину: 1) об'єктом тлумачення виступає правочин; 2) суб'єктами звернення за тлумаченням виступають будь-яка із сторін правочину; 3) підставою для тлумачення судом договору є наявність спору між сторонами правочину щодо його змісту, невизначеність і незрозумілість буквального значення слів, понять і термінів тексту всього договору/його частини, що не дає змогу з'ясувати дійсний зміст правочину/його частини, а волевиявлення сторони правочину не дозволяє однозначно встановити його намір [9]; 4) суб'єктом тлумачення є суд; 4) результати тлумачення оформляються шляхом постановлення відповідного рішення суду; 5) мета тлумачення – встановлення змісту правочину відповідно до справжньої волі та волевиявлення осіб, які вчинили правочин; 6) обсяг (межі) тлумачення – зміст правочину без зміни умов договору.

Системне тлумачення змісту ст. 1256 ЦК України дозволяє визначити, що у цій статті передбачено два види тлумачення заповіту. Залежно від підстави тлумачення заповіти слід виділити такі види: 1) первинне тлумачення, яке пов'язане із з'ясуванням та роз'ясненням змісту заповіту через встановлення справжнього волевиявлення заповідача (безспірне тлумачення); 2) похідне тлумачення заповіту, необхідність якого обумовлена спором, що виник між спадкоємцями за результатами первинного тлумачення заповіту (спірне тлумачення). Вочевидь, слід зауважити, що у ЦК України законодавчо закріплена необхідність тлумачення правочину лише судом у випадку виникнення спірних питань між сторонами правочину. При цьому, додатково не акцентується увага саме на тлумаченні умов договору самими сторо-

нами. Звідси слід визначити, що залежно від суб'єкта тлумачення заповіту слід виділити такі види: 1) неофіційне тлумачення, яке здійснюється спадкоємцями після відкриття спадщини; 2) офіційне тлумачення, яке закріплюється судом у відповідному рішенні. Це має принципове значення для встановлення співвідношення між нормами, передбаченими ст. 213 та 1256 ЦК України. І в цьому контексті, більш правильно слід вести мову про те, що у співвідношенні загальної та спеціальної норм перебуває саме ст. 213 та ч. 2 ст. 1256 ЦК України. З огляду на таке твердження, слід припустити, що спадкоємці у процесі тлумачення заповіту не обмежені рамками правил тлумачення, які визначено у ст. 213 ЦК України.

Об'єктом тлумачення, відповідно до ст. 1256 ЦК України, є дійсний заповіт. Ця позиція є загально підтримуваною у цивілістиці. Правовій охороні піддається волевиявлення заповідача, яке є належним чином виявлене. Недійсний заповіт не створює юридичних наслідків.

Суб'єктний склад тлумачення заповіту є дискусійним питанням, незважаючи на те, що безпосередньо у ст. 1256 ЦК України зазначається, що тлумачення заповіту може бути здійснено самими спадкоємцями, а також судом. В цивілістиці має місце поширювальне тлумачення суб'єктного складу, відповідно до якого правом тлумачити заповіт володіють не тільки спадкоємці, а й усі зацікавлені і уповноважені особи, до яких відносять відказоодержувачів, вигодонабувачів за сервітутом та виконавців заповіту, а також кредитори, які визнаються учасниками тлумачення заповіту за запрошенням спадкоємців [8]. Інші науковці пропонують включити до переліку суб'єктів тлумачення заповіту також і спадкоємців за законом [3, с. 49]. Думається, що наведені позиції є дещо суперечливими, оскільки не враховують принципу свободи заповіту, реалізація якого «заперечує самостійність виокремленого у правовій доктрині принципу врахування не тільки дійсної, а й припустимої волі спадкодавця» [10, с. 165]. Верховний Суд зауважує, що «свобода заповіту як принцип спадкового права включає, серед інших елементів, також необхідність поваги до волі заповідача та обов'язковість її виконання» [11]. Заповітом є односторонній правочин, який передбачає волевиявлення заповідача, яке вчинене за його життя, щодо розподілу спадкового майна після його смерті між спадкоємцями, незалежно від черговості спадкування, яка передбачена цивільним законодавством, а також щодо позбавлення права на спадкування будь-яку особу з числа спадкоємців за законом, за винятком осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині. Відповідно до ст. 1235 ЦК України, заповідач може

призначити своїми спадкоємцями одну або кілька фізичних осіб, незалежно від наявності у нього з цими особами сімейних, родинних відносин, а також інших учасників цивільних відносин. З огляду саме на гарантовану законодавством засаду про свободу заповіту, цілком обґрунтованим буде визначити коло суб'єктів тлумачення заповіту виключно спадкоємцями, які вказані у заповіті.

Спадкоємці мають право тлумачити заповіт на підставі вказівки, яка міститься в тексті заповіту щодо права на розпорядження спадковим майном після смерті заповідача. Тлумачення заповіту спадкоємцями здійснюється незалежно від наявності спору щодо умов правочину. Якщо спадкоємці досягли згоди щодо дійсного волевиявлення заповідача, то результатом тлумачення є договір про розподіл спадкового майна та/або вони обмежуються виключно отриманням свідоцтв про право на спадщину із визначенням імені та часток у спадщині інших спадкоємців. Момент тлумачення заповіту є законодавчо передбачуваним. Тлумачення заповіту може бути здійснене після відкриття спадщини. За загальним правилом, спадщина відкривається внаслідок смерті особи або оголошення її померлою (ч. 1 ст. 1220 ЦК України). Відповідно до правової позиції Верховного Суду, відкриттям спадщини є настання певних юридичних фактів, які зумовлюють виникнення спадкових правовідносин. При цьому наголошується, що відкриття спадщини як юридичний факт характеризується двома параметрами: часом відкриття та місцем відкриття. Час відкриття спадщини має важливе значення, оскільки на час відкриття спадщини визначаються, зокрема: склад спадщини; коло спадкоємців; матеріальний закон, за яким буде застосовуватись до спадкових відносин [12].

Вочевидь, що потрібно звернути увагу на особливості моменту тлумачення заповіту в період дії воєнного стану. Наказом Міністерства юстиції України «Про затвердження змін до деяких нормативно-правових актів у сфері нотаріату» від 11 березня 2022 року № 1118/5, який набрав чинності 19 березня 2022 року, визначено спрощений порядок заведення спадкової справи. За загальним правилом, відповідно до п. 2.2 Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, який затверджено наказом Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 року № 296/5, при заведенні спадкової справи нотаріус за даними Спадкового реєстру перевіряє наявність заведеної спадкової справи, спадкового договору, заповіту [13]. Виняток із цього правила становить заведення спадкової справи в умовах воєнного або надзвичайного стану. У цих обставинах, якщо доступ до Спадкового реєстру є обмежений, заведення спад-

кової справи відбувається без використання цього реєстру. Нотаріус перевіряє наявність заведеної спадкової справи, спадкового договору, заповіту протягом п'яти робочих днів з дня відновлення такого доступу [13]. З метою мінімізації зловживань у сфері спадкування, встановлена заборона видавати свідоцтво про право на спадщину, заведену без використання Спадкового реєстру, до її реєстрації у Спадковому реєстрі. Таким чином, у період дії вказаних обмежень процес тлумачення спадкоємцями заповіту може бути здійснено лише після реєстрації спадкової справи у встановленому порядку, тобто, іншими словами, коли нотаріус перевірить наявність заведеної спадкової справи, спадкового договору, заповіту.

У цивільному законодавстві відсутня конкретизація мети тлумачення заповіту спадкоємцями. Верховний Суд висловив правову позицію щодо тлумачення заповіту судом, вказавши, що «тлумачення заповіту судом не повинно змінювати волі заповідача, тобто підмінити собою сам заповіт. Суд не може брати на себе права власника щодо розпорядження його майном на випадок смерті. Тлумачення заповіту є лише інструментом з'ясування волі заповідача після його смерті. Отже суд, здійснюючи тлумачення заповіту, не повинен виходити за межі цього процесу та змінювати (доповнювати) зміст заповіту, що може спотворити волю заповідача» [14]. Вочевидь, що розглядувана позиція є висхідним вектором для встановлення мети тлумачення заповіту спадкоємцями. Головно слід враховувати, що спадкоємці мають прагнути для встановлення дійсного волевиявлення заповідача відповідно до складеного ним за життя заповіту. В цьому слід вбачати спільність між тлумаченням заповіту спадкоємцями та тлумаченням, яке здійснено судом.

Висновки. Визначення змістовних елементів тлумачення заповіту спадкоємцями виявляється неможливим без встановлення загально теоретичних підходів до самого поняття «тлумачення заповіту». Під тлумаченням заповіту пропонується розуміти пізнавальний процес, спрямований на інтерпретацію змісту заповіту, через з'ясування та роз'яснення дійсного волевиявлення заповідача, результати якого створюють юридичні наслідки для спадкоємців за заповітом. Незважаючи на те, що тлумачення заповіту спадкоємцями після відкриття спадщини є первинним етапом здійснення права на спадкування, все ж доводиться констатувати відсутність належного законодавчого регулювання цієї сфери цивільно-правових відносин. Так, доцільно уточнити суб'єктний склад тлумачення, конкретизувати мету тлумачення та унормувати процес закріплення результатів роз'яснення змісту заповіту. Наявність вказа-

них законодавчих прогалин негативно відображається на механізмі здійснення спадкоємцями права на спадкування. Перспективними напрямами дослідження у сфері спадкування слід визнати саме змістовне наповнення новими теоретичним та законодавчими положеннями засади тлумачення заповіту спадкоємцями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Тлумачити. *Словник української мови: в 11 томах. Академічний тлумачний словник (1970-1980)*. URL: <http://sum.in.ua/s/tlumachyty> (дата звернення: 26.12.2022).
2. Проблеми тлумачення правових норм: посібник / автор-упорядник О.М. Балинська. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 392 с.
3. Лежнева Т.М., Тітова І.В. Тлумачення заповіту за цивільним законодавством України. *Право і суспільство*. 2016. № 6 частина 2. С. 47–52.
4. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції України, науковців, фахівців). Т. 12: Спадкове право / за ред. проф. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ФОРМ, 2009. 544 с.
5. Кухарев О.Є. Диспозитивність в спадковому праві: автореф. дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.03. Харків, 2020. 43 с.
6. Луць Л.А. Загальна теорія держави і права: навчально-методичний посібник (за кредитно-модульною системою). Київ: Атіка, 2007. 412 с.
7. Кухарев О.Є. Теоретичні та практичні аспекти тлумачення заповіту як спеціального способу захисту прав спадкоємців. *Часопис цивілістики*. 2020. Випуск 39. С. 17–23.
8. Фурса С.Я. Спадкове право (Нотаріат. Адвокатура. Суд): практичний довідник. URL: <http://meo.info> (дата звернення: 26.12.2022).
9. Постанова Верховного Суду від 18 березня 2021 року у справі № 910/9525/19 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95615756> (дата звернення: 26.12.2022).
10. Кухарев О.Є. Принципи спадкового права як визначальні засади подальшого оновлення спадкового законодавства України. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 1. С. 163–167.
11. Постанова Верховного Суду від 20 липня 2022 року у справі № 461/2565/20, провадження № 61-21209св21 / Єди-

- ний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105533339> (дата звернення: 26.12.2022).
12. Постанова Верховного Суду від 24 травня 2021 року у справі № 671/22/19, провадження № 61-9511сво19 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97174867> (дата звернення: 26.12.2022).
13. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: наказ Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 року № 296/5, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 22 лютого 2012 року за № 282/20595 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#n646> (дата звернення: 26.12.2022).
14. Постанова Верховного Суду від 12 жовтня 2020 року у справі № 478/2164/18, провадження № 61-19541св19 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92173420> (дата звернення: 26.12.2022).